

U susret izborima za nacionalne savete nacionalnih manjina

Četvrti ciklus izbora za predstavnička tela nacionalnih manjina u Srbiji, 2022

O nacionalnim savetima nacionalnih manjina

Republika Srbija je po udelu i po raznovrsnosti nacionalnih manjina **etnički heterogena država** – po poslednjem **popisu**, uz 5.988.150 pripadnika srpske nacionalne zajednice, u Srbiji živi i **998.071 pripadnika nacionalnih manjina**. Nacionalne manjine u Srbiji su izrazito raznolike, ne samo po brojnosti već i po teritorijalnoj rasprostranjenosti (mađarska, albanska i bošnjačka nacionalna manjina su koncentrisane u određenim delovima Srbije - Mađari na krajnjem severu, Albanci na krajnjem jugu, dok Bošnjaci pretežno žive u tri opštine jugozapadnog dela Srbije), dok romska nacionalna manjina živi širom Srbije. Osim toga, **nacionalne zajednice koje žive na teritoriji Republike Srbije odlikuju i različite etničke osobenosti (religija, jezik, običaji, tradicija...)**, ali i **različit stepen razvoja političkog organizovanja**. Po poslednjem izvodu iz **Registra političkih stranaka**, od 22. jula 2022. godine, u Srbiji funkcioniše **69 stranaka nacionalnih manjina**¹ (od ukupno 115 registrovanih) – najviše bošnjačkih (11), ruskih, romskih i slovačkih (po 7) i mađarskih i albanskih (po 6). Bugarsku i vlašku nacionalnu manjinu predstavljaju po četiri stranke; makedonsku i bunjevačku po tri; hrvatsku, grčku, crnogorsku, rumunsku i rusinsku po dve, dok crnogorsku nacionalnu manjinu predstavlja samo jedna stranka.

Osim kroz političke partije, nacionalna manjina u Srbiji može se politički organizovati kroz **nacionalni savet nacionalne manjine (NSNM)**, odnosno kroz organizaciju kojoj se **zakonom** poveravaju određena javna ovlašćenja da učestvuje u odlučivanju ili da samostalno odlučuje o pojedinim pitanjima iz oblasti **kulture, obrazovanja, obaveštavanja i službene upotrebe jezika i pisma**, a u cilju ostvarivanja kolektivnih prava nacionalne manjine na samoupravu u tim oblastima. Nacionalni savet ima pravo i da osniva ustanove, privredna društva i druge organizacije u četiri oblasti u kojima predstavlja manjinu. Pripadnici jedne nacionalne manjine mogu izabrati samo **jedan nacionalni savet, ali na to nisu obavezni** – formiranje NSNM nije preduslov postojanja jedne manjinske nacionalne zajednice, ali **olakšava aktivnu participaciju pripadnika nacionalnih manjina u javnom životu i afirmaciju individualnih i kolektivnih prava nacionalnih manjina**.

Svaki NSNM stiče svojstvo pravnog lica upisom u **Registar nacionalnih manjina**, koji vodi Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog. Ovo ministarstvo nadležno je i za provođenje izbora za članove nacionalnih saveta nacionalnih manjina, vođenje Posebnog biračkog spiska nacionalne manjine, kao i nadzor nad zakonitošću rada i akata nacionalnih saveta nacionalnih manjina. Po poslednjim podacima, u Registar nacionalnih saveta nacionalnih manjina **upisane su 23 nacionalne manjine. Pripadnici 22 manjinske zajednice konstituisali su svoje nacionalne savete**: Bunjevci, Bugari, Bošnjaci, Mađari, Romi, Rumuni, Rusini, Slovaci, Ukrajinci, Hrvati, Albanci, Aškalije, Vlasi, Grci, Egipćani, Nemci, Slovenci, Česi, Makedonci, Crnogorci, Rusi, Poljaci. Izvršni odbor Saveza jevrejskih opština Srbije po zakonu vrši funkciju nacionalnog saveta. Rad ovih tela je javan, a sredstva za finansiranje njihovog rada obezbeđuju se iz budžeta Republike Srbije, budžeta autonomne pokrajine i budžeta jedinice lokalne samouprave, donacija i ostalih prihoda.

Pravni okvir izbora za nacionalne savete nacionalnih manjina

Na izbore za članove nacionalnih saveta nacionalnih manjina primenjuje se **Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina** (poslednji put izmenjen 2018. godine), a na sva pitanja koja ovaj Zakon ne uređuje shodno se primenjuje **Zakon o izboru narodnih poslanika** (2022). Navedeni Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina definiše kompletnu proceduru raspisivanja izbora, način njihovog održavanja, kao i uslove za učešće na izborima. Izbore za nacionalne savete nacionalnih manjina raspisuje nadležni ministar u čijem su delokrugu poslovi ljudskih i manjinskih prava. Na osnovu odredbi **Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina, izbori za članove saveta nacionalnih manjina mogu biti neposredni ili se članovi mogu birati putem elektorske skupštine**, a zasnivaju se na principima slobode izbora, jednakosti izbornog prava, periodičnosti izbora i principu tajnog glasanja.

Tako Zakon bliže određuje kada će izbori biti održani neposredno a kada putem elektorske skupštine:

- ➔ Članovi saveta biće birani **neposredno** onda kada je 24h pre raspisivanja izbora u poseban birački spisak upisano više od 40% pripadnika nacionalne manjine po poslednjem popisu (član 29 Zakona);

¹ Političku stranku nacionalne manjine može da osnuje 1.000 punoletnih i poslovno sposobnih državljana Republike Srbije. U smislu Zakona o političkim strankama, politička stranka nacionalne manjine je politička stranka čije je delovanje posebno usmereno na predstavljanje i zastupanje interesa jedne nacionalne manjine i zaštitu i unapređenje prava pripadnika te nacionalne manjine u skladu sa ustavom, zakonom i međunarodnim standardima, uređeno osnivačkim aktom, programom i statutom političke stranke.

- U drugoj situaciji, odnosno kada nisu ispunjeni uslovi za neposredne izbore za članove saveta ili ukoliko će nakon njegovog raspuštanja novi izbori biti raspisani u roku od 60 dana, biće organizovano biranje članova nacionalnog saveta putem **elektorske skupštine**. Datum i mesto održavanja elektorske skupštine objavljuje se u sredstvima javnog informisanja, sa javnim pozivom svim elektorima da blagovremeno podnesu potpune pismene prijave za učešće u elektorskoj skupštini (član 99). Zakonom je određeno i ko ima pravo da bude elektor, pa se jasno navodi da to pravo uživa onaj pripadnik nacionalne manjine čiju kandidaturu podrži određeni broj pripadnika nacionalne manjine upisan u poseban birački spisak u zavisnosti od brojnosti specifične manjine prema poslednjem popisu stanovništva (član 101).

Posebnu važnost u sprovođenju izbora imaju podzakonska dokumenta, odnosno rešenja, odluke i uputstva koje nakon raspisivanja izbora usvaja Republička izborna komisija, kao organ koji sprovodi izbore. Među njima je od posebnog značaja **Pravilnik o načinu vođenja posebnog biračkog spiska nacionalne manjine**, što predstavlja specifičnost ovih izbora i celokupnog izbornog procesa – **preduslov za ostvarenje biračkog prava pripadnika nacionalnih manjina je njihov upis u poseban birački spisak**. Osim upisa u poseban birački spisak, uslov da lice ima **aktivno biračko pravo** na ovim izborima je i da ispunjava opšte uslove (punoletni državljani Republike Srbije koji nisu potpuno lišeni poslovne sposobnosti), odnosno sticanje statusa elektora u slučaju izbora putem elektorske skupštine². **Pasivno biračko pravo** podrazumeva ispunjenje prethodnih uslova (opšti uslovi i upis u poseban birački spisak), ali i zabranu da lice koje se bira obavlja funkciju **sudije, tužioca ili sudije Ustavnog suda**. **Kandidat za člana nacionalnog saveta** nacionalne manjine može biti samo lice koje je upisano u poseban birački spisak, a sama izborna lista prema Zakonu, mora da sadrži najmanje trećinu kandidata od broja članova nacionalnog saveta koji se bira, a najviše onoliko kandidata koliko se članova saveta bira.

Treba naglasiti da **pripadnik nacionalne manjine može biti upisan u samo jedan poseban birački spisak**. Svaki građanin, koji ima biračko pravo i koji je pripadnik neke nacionalne manjine, može zatražiti da bude upisan u poseban birački spisak. **Zahtev za upis u poseban birački spisak** pripadnik nacionalne manjine podnosi organu uprave jedinice lokalne samouprave prema mestu prebivališta, odnosno mestu boravišta za interno raseljena lica, u pisanoj formi, na posebnom obrascu koji, u pisanoj formi, podnosi opštinskoj, odnosno gradskoj upravi prema mestu prebivališta. Poseban birački spisak vodi opštinska odnosno gradska uprava, a zaključuje se 15 dana pre dana održavanja izbora. Upisom u spisak svaki građanin, pripadnik nacionalne manjine, stiče pravo da bira i bude biran na izborima za nacionalne savete nacionalnih manjina.

Ranije spomenuti *Pravilnik o načinu vođenja posebnog biračkog spiska* definiše i kako pojedinac može ostvariti pravo na uvid radi provere ličnih podataka koji su upisani u poseban birački spisak. Tako, svaki pripadnik nacionalne manjine može neposredno izvršiti uvid u opštinskoj, odnosno gradskoj upravi u kojoj pripadnik nacionalne manjine ima prebivalište, odnosno boravište za interno raseljena lica, u skladu sa zakonom koji uređuje zaštitu podataka o ličnosti. Osim lično, pojedinac može izvršiti uvid i elektronskim putem na zvaničnoj internet stranici ministarstva.

Što se tiče medija, Zakon u članu 39 propisuje samo da *mediji izveštavaju o izborima nacionalnih saveta u skladu sa zakonima kojima se reguliše oblast javnog informisanja i zakonima kojima se reguliše izborni postupak*.

Specifični kontekst predstojećih izbora i problemi

Poslednje **izmene Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina, iz 2018. godine**, preciznije su definisale funkcionisanje nacionalnih saveta, njihovo finansiranje, i pokušale da spreče njegovu politizaciju unošenjem odredbe da predsednik nacionalnog saveta i član izvršnog odbora ovog tela ne mogu biti članovi rukovodećih organa političke stranke (predsednik, predsedništvo, izvršni odbor i slično – član 7a). U Zakon je inkorporirana i zabrana da predsednik nacionalnog saveta i član izvršnog odbora budu izabrana ili postavljena lica u državnom/pokrajinskom ili organu jedinice lokalne samouprave koji u okvirima svojih nadležnosti odlučuju o pitanjima koja se tiču rada nacionalnog saveta. Ipak, izmenjeni Zakon bio je (i jeste) predmet brojnih kritika, usled čega je pokretana i inicijativa za ocenjivanje ustavnosti ovog Zakona pred Ustavnim sudom. Ustavni sud je 2014. godine neke od odredbi proglasio neustavnim, nakon čega je Zakon menjan više puta. Međutim, **propuštena je prilika da se ovaj zakon uskladi sa novim Zakonom o izboru narodnih poslanika**, usvojenim uz **set izmena**

² Pravo da bude elektor ima pripadnik nacionalne manjine upisan u poseban birački spisak čiju kandidaturu pismeno podrži određeni broj pripadnika nacionalne manjine, u zavisnosti od broja pripadnika manjine prema poslednjem popisu (od 20 do 100) – član 101 Zakona o nacionalnim savetima.

Zakona o lokalnim izborima i Zakona o predsedniku Republike u februaru 2022. godine. Imajući u vidu da se odredbe Zakona o izboru narodnih poslanika primenjuju i na izbore za nacionalne savete u svim onim slučajevima koje Zakon o nacionalnim savetima nije uredio, došlo se do veoma specifične situacije u kojoj su **dva ključna propisa ostala neusklađena i u određenoj meri protivrečna**. Naime, Zakon o nacionalnim savetima u članu 60 propisuje da neposredne izbore za članove nacionalnih saveta sprovode organi koji sprovode izbore za narodne poslanike – odnosno, po novom Zakonu o izboru narodnih poslanika, Republička izborna komisija, lokalne izborne komisije i birački odbori. Međutim, kako nije došlo do usklađivanja propisa, **Zakon o nacionalnim savetima ne prepoznaje lokalne izborne komisije kao tela koja bi na lokalnom nivou mogla da sprovede izbore, a Republičkoj izbornoj komisiji dodeljuje ovlašćenja koja ona više nema po novom Zakonu o izboru narodnih poslanika**. Tu spadaju, primera radi, određivanje biračkih mesta, imenovanje članova organa za sprovođenje izbora i rešavanje po prigovorima usled nepravilnosti na biračkim mestima – sve radnje o kojima sada odlučuju novoformirane lokalne izborne komisije. U tom smislu, **ostaje nejasno koja tela će i na koji način sprovesti neposredne izbore za članove nacionalnih saveta**, posebno imajući u vidu da nije izvesno da će doći do promene Zakona o nacionalnim savetima do početka septembra, kada izbori najkasnije moraju da budu raspisani.

Sa druge strane, proces koji može dodatno da zakomplikuje predstojeće izbore za nacionalne savete jeste **popis stanovništva** koji je bio planiran za april 2021. godine, ali je zbog epidemiološke situacije pomeren na period od 1. do 31. oktobra tekuće godine. **Popis je od ogromne važnosti za proces izbora nacionalnih saveta iz više razloga:**

- Sam zahtev za obrazovanje posebnog biračkog spiska mora da podrži **najmanje 5% punoletnih pripadnika nacionalne manjine prema poslednjem popisu stanovništva**, s tim da njihov broj ne može da bude manji od 300 (član 44);
- Od broja pripadnika nacionalne manjine upisanih u poseban birački spisak direktno zavisi i **način izbora predstavničkih tela** – neposredno ili putem elektorskih skupština;
- Broj pripadnika određene nacionalne manjine, utvrđen po popisu, direktno utiče na **strukturu nacionalnog saveta**. Ovo je definisano članom 9 Zakona o nacionalnim savetima, koji propisuje da broj članova saveta može biti najmanje 15, za one nacionalne manjine čiji je broj **prema rezultatima poslednjeg popisa stanovništva** manji od 10.000 lica, odnosno najviše 35, za one nacionalne manjine čiji je broj prema rezultatima poslednjeg popisa stanovništva veći od 100.000 lica;
- Popisni podaci direktno utiču i na **finansiranje rada nacionalnih saveta** – 30% sredstava se raspoređuje u jednakim iznosima svim registrovanim nacionalnim savetima u Republici Srbiji, a ostatak sredstava (70%) srazmerno broju pripadnika određene nacionalne manjine koju nacionalni savet predstavlja prema rezultatima poslednjeg popisa stanovništva, kao i ukupnom broju ustanova, fondacija i privrednih društava čiji je osnivač ili suosnivač nacionalni savet ili čiji su osnivačka prava delimično ili u celini preneti na nacionalni savet.

Poslednji izbori za nacionalne savete oslanjali su se na popisne podatke iz 2011. godine, a isti slučaj biće i sa predstojećim izborima, uprkos **najavama o odlaganju** izbornog procesa za sledeću godinu. Izvesno je da ovo rešenje ne odgovara onim nacionalnim zajednicama kod kojih je broj pripadnika porastao u poslednjih 10 godina, dok je prihvatljivo onim nacionalnim zajednicama kod kojih su izraženi migracioni trendovi. Sa druge strane, činjenica da će se popis stanovništva održavati uporedo sa kampanjom za izbor članova nacionalnih saveta i upisom pripadnika u poseban birački spisak ukazuje na **značajnu opterećenost institucija** koje će biti uključene u ovaj proces.

Ono što predstavlja najvažniji i najkrupniji problem sa pravnim okvirom za sprovođenje izbora za nacionalne savete jeste **neuređeno finansiranje kampanje izbornih učesnika**. S obzirom da država ne tretira nacionalne savete kao politička tela, već kao „organizaciju kojoj se zakonom poveravaju određena javna ovlašćenja da učestvuje u odlučivanju ili da samostalno odlučuje o pojedinim pitanjima iz oblasti kulture, obrazovanja, obaveštavanja i službene upotrebe jezika i pisma u cilju ostvarivanja kolektivnih prava nacionalne manjine na samoupravu u tim oblastima“, sredstva za kampanju se **ne obezbeđuju iz državnog budžeta**, a samim tim **nisu predmet kontrole Agencije za borbu protiv korupcije**. S obzirom da ne postoji nijedno telo koje je direktno nadležno za kontrolu utrošenih sredstava na ovom nivou, ostavlja se prostor za brojne zloupotrebe i mogućnost manipulacija. Osim prethodnog, ni ovaj izborni ciklus nije imun **na tradicionalne probleme izbornog sistema u Srbiji** – kao što su nestalni i stranački karakter izborne administracije u Srbiji, nedovoljna obučenosć članova biračkih odbora i ponašanje medija tokom kampanje.

Nakon izbora 2018. godine, koje je CeSID posmatrao u ograničenoj misiji, identifikovane su preporuke za unapređenje ovih problema, odnosno za **unapređenje kvaliteta izbornog procesa**.

Kratkoročne preporuke

- Napraviti i realizovati plan koji bi na kontinuiran i sveobuhvatan način doprineo edukaciji članova biračkih odbora.
- Strogo primenjivati zakonom predviđene sankcija za one članove biračkih odbora koji svojim (ne)činjenjem ugrožavaju izborni proces.
- Unapređivanje propisa u pogledu obaveze finansijskog izveštavanja učesnika izbora za članove nacionalnih saveta nacionalnih manjina.
- Regulacija finansiranja kampanje i određivanje kontrolnog tela koje bi se bavilo pitanjima finansiranja.
- Učiniti javno dostupnim skenirane primerke zapisnika sa svih biračkih mesta.
- Razmisliti o dodavanju kupona na glasački listić a koji bi nakon glasanja ostao kod biračkog odbora.

Srednjeročne preporuke

- Reforma izborne administracije koja bi omogućila da centralno izborni telo bude profesionalizovano i u stalnom sastavu, sa stalnim edukativnim programom i mogućnošću da profesionalizovano telo podnosi izborne inicijative i da ima ex officio ovlašćenja.
- Usvajanje propisa kojim bi se smanjila mogućnost zloupotrebe javnih sredstava i državnog položaja.

Dugoročne preporuke

- Sveobuhvatna izborna reforma koja bi obuhvatila celovite promene, ne samo u izornoj administraciji i njenim nadležnostima, već i reformu izbornog sistema, registara stranaka odnosno birača, ulogu medija u izbornom procesu i finansiranja političkih subjekata i izborne kampanje.
- Kampanje za podizanje nivoa svesti i odgovornosti građana prema svojim obavezama u vezi sa posebnim biračkim spiskom – blagovremeni upis u evidenciju i blagovremeno prijavljivanje svake promene prebivališta i promena prezimena.
- Poboljšanje komunikacije između različitih državnih institucija koja sada nije na zadovoljavajućem nivou – umrežavanje baza (MUP, matične knjige rođenih, umrlih, venčanih, ali zdravstvenih ustanova i pograničnih službi) i formiranje jedinstvene baze podataka.
- Poboljšanje rada službi koje se bave vođenjem biračkih spiskova.
- Omogućiti elektronsko glasanje - putem interneta, kao dodatak uobičajenom glasanju u kontrolisanim uslovima (na biračkom mestu).

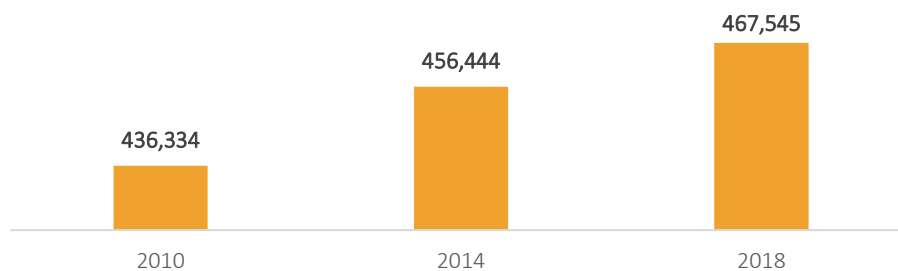
Nažalost, kako praktično nijedna od ovih preporuka nije postala deo zakonodavnog okvira koji tretira izbor nacionalnih saveta, izvesno je da se može očekivati ponavljanje istih ili sličnih problema i na predstojećim izborima.

Statistika: izbori 2010 – 2018

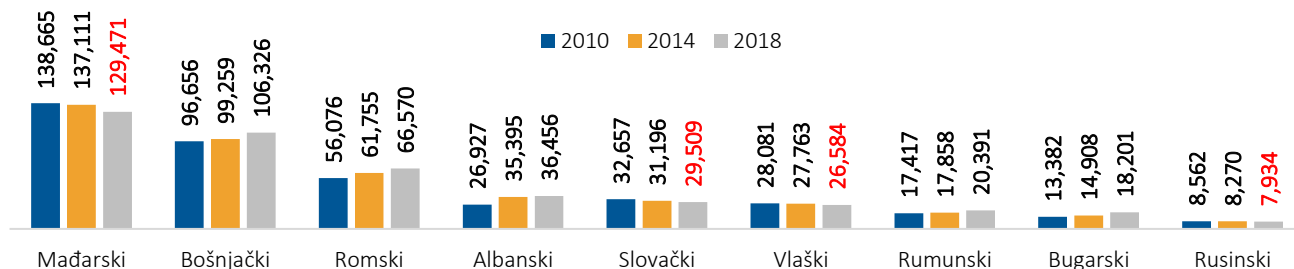
Na poslednjim izborima, 2018. godine, **18 saveta birano je neposrednim putem** (*albanski, aškalijski, bošnjački, bugarski, bunjevački, vlaški, grčki, egipatski, mađarski, nemački, poljski, romski, rumunski, rusinski, slovački, slovenački, ukrajinski i češki*), a **četiri putem elektorskih skupština** (*makedonski, ruski, crnogorski i hrvatski*). Tu godinu obeležile su i inicijative za formiranje, odnosno izglasavanje predstavnika **dva nova nacionalna saveta – poljskog i ruskog**. Za predstojeće izbore, najavljeno je formiranje i Nacionalnog saveta goranske nacionalne manjine – obrazovan je [poseban birački spisak](#) za ovu manjinu.

Posmatrano po broju pripadnika nacionalnih manjina koje su nacionalne savete birale **neposrednim putem** (ukupno 18), u periodu od 2010. do 2018. godine, u šest zajednica došlo je do smanjenja – kod Mađara (za 9.194), Slovaka (za 3.148), Vlaha (za 1.497), Rusina (za 628), Bunjevaca (za 422) i Ukrajinaca (za 52). **Ukupan broj pripadnika nacionalnih manjina koje su birale svoje članove na neposrednim izborima u posmatranom periodu ipak je porastao za 31.211**, a najveći rast broja uočljiv je kod Roma (10.494) i Albanaca (9.529).

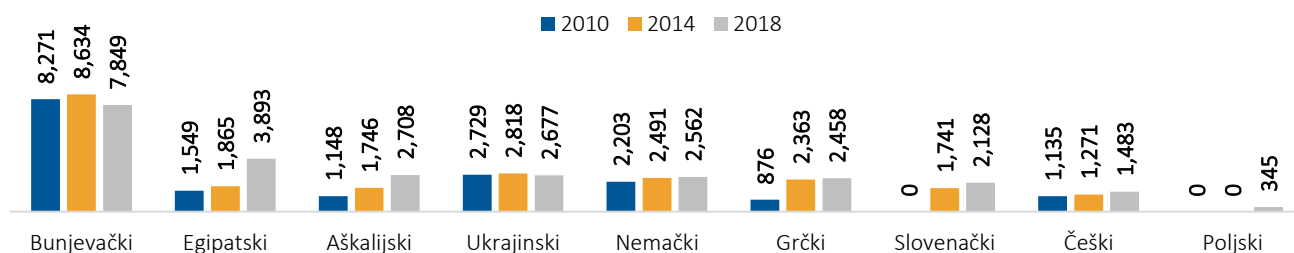
Grafikon 1: Ukupan broj pripadnika 18 nacionalnih manjina koje su svoje savete birale neposrednim putem

Grafikon 2: Ukupan broj pripadnika nacionalnih manjina koje su svoje savete birale neposrednim putem, prvih devet zajednica po veličini (2010-2018)

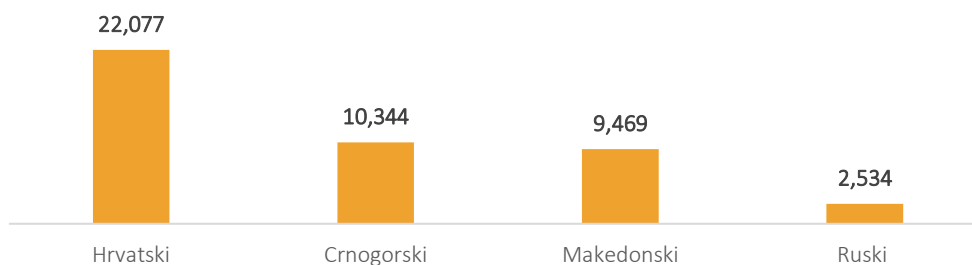

Grafikon 3: Ukupan broj pripadnika nacionalnih manjina koje su svoje savete birale neposrednim putem, drugih devet zajednica po veličini (2010-2018)

Kada je reč o zajednicama koje su svoje savete birale kroz **elektorske skupštine** 2018. godine, njihov ukupan broj bio je 44,424 – u poseban izvod iz biračkih spiskova bilo je upisano 22.077 Hrvata, 10.344 Crnogoraca, 9.469 Makedonaca i 2.534 Rusa³.

Grafikon 4: Ukupan broj pripadnika 4 nacionalne manjine koje su svoje savete birale putem elektorskih skupština

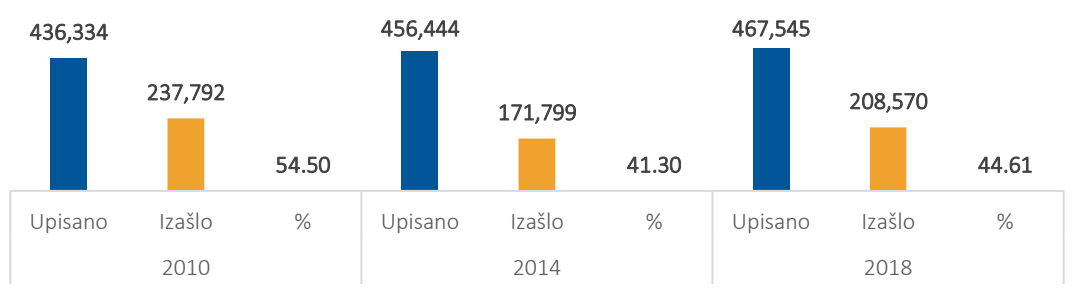

Izlaznost na neposrednim izborima u sva tri ciklusa značajno je varirala: najviša izlaznost zabeležena je na prvim izborima, održanim 2010. godine, kada je glasalo 54.5% birača, da bi 2014. došlo do značajnog pada u ukupnoj izlaznosti, od oko 13 procentnih poena – tada je glasalo 41.3%, odnosno nešto više od 170.000 registrovanih pripadnika nacionalnih manjina

³ Ukupan broj registrovanih elektora: 77 Makedonaca, 102 Rusa, 77 Hrvata, 100 Crnogoraca.

(uprkos rastu upisanih). Konačno, novembra 2018. godine, izlaznost na neposrednim izborima za nijansu je povećana u odnosu na 2014. godinu i iznosila je **44.61%**, od ukupno 467.545 birača upisanih u poseban birački spisak.

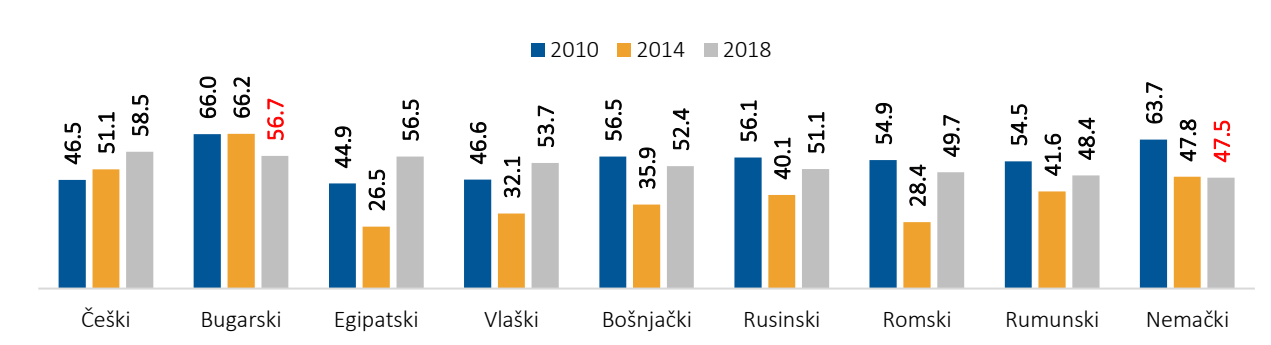
Grafikon 5: Izlaznost na neposrednim izborima 2010 – 2018, u odnosu na broj upisanih birača

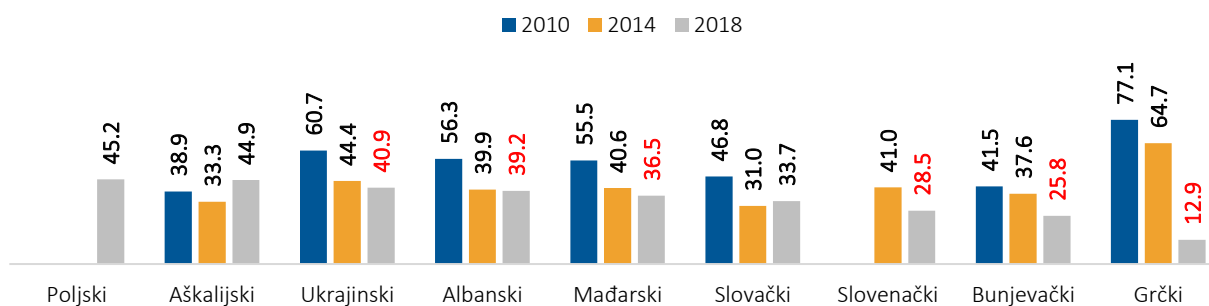
Kada je reč o podacima za svaku nacionalnu manjinu, izlaznost na poslednjim izborima bila je vrlo šarolika i kretala se od 58.5% u slučaju češke nacionalne manjine, do svega 12.9% u slučaju grčke nacionalne manjine. **U poređenju sa 2014. godinom, osam nacionalnih manjina zabeležilo je nižu izlaznost** – najradikalnije u slučaju Grka, kod kojih je na izbore izašlo skoro 52 procentna poena manje birača. Sa druge strane, u odnosu na 2010. godinu, pad izlaznosti uočava se kod čak 12 nacionalnih saveta, opet najviše kod Grka (za 64.2 procentna poena) i Ukrajinaca (oko 20 procentnih poena).

Povećanu izlaznost u odnosu na 2014. godinu beleži devet nacionalnih saveta, a trend je najizraženiji kod Egipćana (za 30 procentnih poena), Vlaha i Roma (za po približno 22 procentna poena) i Bošnjaka (oko 17 procentnih poena).

Grafikon 6: Izlaznost pojedinačnih nacionalnih manjina na izbore 2010-2018, počevši od najviše izlaznosti 2018. (deo 1)

Grafikon 7: Izlaznost pojedinačnih nacionalnih manjina na izbore 2010-2018, počevši od najviše izlaznosti 2018. (deo 2)

Na poslednjim izborima, **politička kompeticija** bila je najviša kod rusinske nacionalne manjine, gde je proglašeno sedam izbornih lista, a zatim u slučaju albanske nacionalne manjine sa šest izbornih lista. Po jednu listu manje proglasili su predstavnici romske i ukrajinske nacionalne manjine, dok je u slučaju grčkog, poljskog i slovenačkog saveta pitanje pobjednika bilo unapred poznato, s obzirom da je proglašena po jedna izborna lista (ukupno, 58 lista). Kada je reč o elektorskim skupštinama, jedino su u slučaju ruskog nacionalnog saveta proglašene dve liste, dok je u slučaju preostala tri nacionalna saveta bila proglašena po jedna lista (ukupno 5 izbornih lista). Za 372 mesta u 18 nacionalnih saveta biranih neposrednim putem nadmetalo se ukupno **1.067 kandidata** (nešto manje od tri kandidata na mesto jednog člana), dok se u slučaju saveta biranih elektorskim skupštinama 105 kandidata nadmetalo za 90 mesta (njih je biralo 379 elektora).

Izbori za nacionalne savete nacionalnih manjina trebalo bi da budu raspisani početkom septembra, u skladu sa zakonskim odredbama koje propisuju da **odluku o raspisivanju izbora za članove svih nacionalnih saveta donosi ministar, najranije 120, a najkasnije 90 dana pre isteka mandata nacionalnog saveta koji je poslednji konstituisan**. Kako je poslednji savet nakon izbora 2018. godine formiran početkom decembra, izbori moraju da budu raspisani najkasnije početkom septembra tako da budu održani najkasnije u **drugoj polovini novembra** - odnosno najkasnije 15 dana pre isteka mandata nacionalnog saveta koji je poslednji konstituisan.

To znači da nas u ovom procesu očekuju sledeći koraci:

- ➔ **Privremeno zaključivanje posebnih biračkih spiskova**, 24h pre raspisivanja izbora: ovaj korak služi da se utvrdi koji je broj pripadnika nacionalne manjine do tog momenta upisan u poseban birački spisak, kako bi se odredilo koji saveti će se birati neposrednim putem, a koji putem elektorskih skupština;
- ➔ **Raspisivanje izbora** i određivanje rokovnika radnji i dana za glasanje (najkasnije u drugoj polovini novembra);
  - ➔ **Izborna kampanja** i proces registracije **izbornih lista**;
  - ➔ **Dan za glasanje** i nakon toga, utvrđivanje rezultata i dodela mandata.

Paralelno sa svim ovim radnjama, teče proces **upisa birača u poseban birački spisak** – svaki birač koji ispunjava prethodno navedene uslove u svakom trenutku može **otići u svoju gradsku ili opštinsku upravu i uz ličnu kartu popuniti obrazac za upis u birački spisak**. **Obrazac se predaje opštinskom službeniku koji proverava podatke i upisuje birača u poseban birački spisak**.

